

Projekt

Historie a současnost těžby a zpracování železa na Třeboňsku

Nejstarší zmínky o dolování v okolí Klikova

Historie těžby železné rudy sahá až do dávné minulosti, do doby před třicetiletou válkou. Písemné záznamy o hamrech, hamernících a platech z nich se objevují již v roce 1597 v zápisu zemských desek trhového kvaternu fialového, jímž Ludmila Pruskovská z Pruskova postupuje Bystřici a Chlumeckému Radslavovi z Vchynic a Tetova. V té době již probíhalo dolování v Klikově, odkud se vrstvy železné rudy táhly nejen do Dolních Rakous, ale i na Novobystřicko.

Počátkem 17. století dolování a hamernictví v této oblasti velmi podporoval nový majitel panství chlumecko-bystřického, hrabě Adam Pavel Slavata, který převzal toto panství roku 1628 po své matce Lucii Otýlii. Zájem o těžbu železné rudy rostl i v souvislosti s třicetiletou válkou, která vyžadovala výrobu zbraní a válečného materiálu ve velkém.

Bližší informace o těžbě a zpracování železné rudy v tomto období se však nezachovaly, neboť v roce 1850 byly z Jindřichova Hradce postoupeny do Českých Budějovic a odtud hornímu úřadu v Kutné Hoře, kde jejich stopa končí.

S dolováním v oblasti Klikov-Nová Bystřice-Albeř-Hůrky bylo započato zcela jistě již před rokem 1628. Hned zpočátku se dolovalo i v samotném Klikově. Za těchto okolností zde zmizel grunt, na jehož místě bylo mnohem později postaveno současné stavení č. 9. To je právě místo, ke kterému byly od Dračice vedeny první štoly pod zemí. Mimo ně byla hloubena druhá štola proti č. p.5 a třetí mezi Klikovem a pozdějším Františkovem.

Původní grunt v místě dnešního statku č. 9 byl v roce 1628 spáleništěm a úplně spustlý, protože pole k němu náležící byla rozdělena k různým jiným usedlostem, jako náhrady „za škody, co se jim od hor učinilo“. Za to povstala tehdy v blízkém sousedství chalupa dnes označovaná č.p.11, původně panská kovárna, kterou dala vrchnost postavit svým nákladem, když „hory šly“. „Za času havířů“, tedy v době „když hory šly“ vyrostlo v Klikově několik nových stavení. Na bývalém gruntě Štěpánovském například byla postavena chalupa č. 23. Chlumeckou vrchností byla rovněž postavena chalupa s č.p. 24, v níž bydlel havíř Kabourek, kterého sem panství povolalo jako odborníka. V té době Chlumecké panství shánělo odborníky z různých oblastí, včetně okolních zemí. Tak se dostal do Klikova i Filip, kovář z Telče, jehož zaměstnání pak dalo jméno jeho potomstvu. Filip Kovář užíval dům č. 13, avšak prý „dlouho bydlil v tomto domku bez užitku a spustoval ho“. Dům č.p. 25 byl na počátku třicetileté války spálen, ale když se začaly železné hory, byl z prostředků milostivé vrchnosti pro štejkýře (důlní) nově postaven. Velké škody zase utrpěl grunt č. 7, který byl od havířů „všechn spustovaný a podkopaný“.

S rozvojem dolování přicházelo do této oblasti i mnoho Němců z ciziny. Nasvědčují tomu různé zprávy Jana Angswurma t.č. šichtmistra při chlumeckém úřadě a úředníka panství novobystřického, Pavla Reinholdta. V Klikově pracoval např. vozičkář cizinec Řehoř Filip, mimo něj však i nějaký Štýrský dřevař a dělníci různého druhu z Tyrol a ze Salcburska. S nimi přicházeli i evangelíci z Německa, zřejmě ze Saska.

Společnost Rožmberk

Z období nejstaršího dolování je známo, že se hnědel, vytěžený v této oblasti, dovážel k roztloukání do Albeře a tam (v okolí Hůrek a Nové Bystřice) bylo železo zpracováváno. Nová Bystřice měla za třicetileté války i svoji zbrojovku, která dodávala armádě v poli pistole, karabiny, muškety, píky a pro jízdu i potřebné řemení. V roce 1654 byly zde objednány pistole pro celý dragounský pluk valdštýnský. Správcem této slavatovské továrny byl jakýsi Abraham Knapp.

Dřevěného uhlí, jímž se tehdy hutě vytápěly, se tehdy vyrábělo ve velkém množství v milířích přímo na chlumeckém panství. Možná že i při těchto pracech byli zaměstnáni dělníci z alpských lesů.

Čilý hornický život v Klikově však dlouho nepotrval. Zašel úplně smrtí hr. Adama Pavla Slavaty v roce 1659. Práví se to výslovně v zápise na gruntě č. 25 slovy: *“jsouce po smrti ... Adama Pavla ... ty hory zastaveny, protož v létu 1659 to stavení i s gruntem bylo prodáno Vincenci Hoškovi, bednáři”*. Zápisy podobného obsahu se zachovaly i na jiných gruntech.